

ТОВКУН ІГОР МИКОЛАЙОВИЧ

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

МОРОЗОВА АЛЬОНА ОЛЕКСАНДРІВНА

студентка 4 курсу, 3 групи міжнародно-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УДК 346.9

DOI 10.37772/2518-1718-2021-2(34)-16

ПРАВОВА ПРИРОДА ТЕРМІНУ «ДІЛОВА РЕПУТАЦІЯ» КЕРІВНИКІВ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Стаття присвячена аналізу теоретичних та законодавчих визначень поняття «ділова репутация». У статті розглянуто значення ділової репутации для банків та посадових осіб комерційних банків. Проаналізовано критерії небездоганної ділової репутации, запропоновано удосконалення чинного законодавства шляхом внесення змін до Положення про ліцензування банків, в частині дій НБУ під час оцінки ділової репутации фізичної особи.

Ключові слова: комерційний банк, керівник, ділова репутация, ознаки небездоганної репутации, критерії оцінки.

Постановка проблеми. При призначенні керівників комерційних банків слід ретельно вивчати ділову репутацию кандидатів, використовуючи однакові критерії оцінки та розуміння цього поняття. Наявність різних визначень понять, не однаковість застосування норм можуть призвести до появи негативних наслідків у сфері господарювання. Українське законодавство не містить єдиного унормованого визначення «ділової репутации», та досі законодавець має суперечки за якими критеріями оцінювати та які рішення виносити, якщо репутация виявиться небездоганною. Отже, дана стаття має не лише теоретичне, а й практичне значення.

Мета. Визначити сутність ділової репутации, розглянути необхідність законодавчого закріплення такого поняття. Розглянути причини перевірки, оцінки ділової репутации та/або професійної придатності керівника комерційного банку. Проаналізувати Положення про ліцензування банків у частині критеріїв та оцінки ділової репутации фізичних осіб. Оцінити зміни, які пропонує внести законодавець, про види рішень НБУ після визнання ділової репутации керівника небездоганною.

Наукові дослідження. Питання ділової репутации керівників комерційних банків останнім часом стало центром уваги багатьох науковців та правників у даній сфері. Відтак, за останні роки багато робіт було присвячено аналізу положень про поняття, кри-

терії та оцінку ділової репутации, її значення для ефективного функціонування банку. Прикладами авторів, які звертають свою увагу на дану проблему, є М. К. Галянтич, Л. О. Красавчикова, Р. О. Стефанчук, О. В. Хортюк, Г. Ф. Шершеневич та інші.

Дослідженнями оцінки і формування ділової репутации присвячено також багато праць зарубіжних учених, зокрема: К. Рогоффа, К. Т. Джексона, Ч. Дж. Фомбруна, Х. Клевес, Р. Врешньок та ін.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи практику країн з розвинутою економікою, бачимо, що в наш час ділова репутация комерційного банку є дуже важливою. Ділова репутация повинна постійно посилюватися для формування довіри з боку населення, з боку контролюючих суб'єктів та з боку ділових партнерів. Хороша репутация може замінити певну інформацію, яка необхідна споживачам послуг та партнерам, про діяльність комерційних банків. Разом з підвищенням рівня довіри до комерційних банків збільшується їх конкурентоспроможність, а в умовах нестабільності та підвищеної ринкової конкуренції, що є особливо актуальним для України, бути конкурентоспроможним суб'єктом є вкрай необхідним. Погіршення ділової репутации може також призводити до реальних фінансових збитків. К. Рогофф, колишній головний економіст Міжнародного валютного фонду, відзначає, що надто важким є питання, де й коли виникне нова хвиля кризи, проте не

є проблемою визначити країни, що стануть найбільш уразливими до неї – усе зводиться до довіри а отже, і ділової репутації банків [7].

На сучасному етапі Україна залучена в процеси світової глобалізації, однією з основних сфер яких є фінансова, у тому числі діяльність банківської системи. У зв'язку з досить високим рівнем ризиковості банківської діяльності комерційні банки є об'єктами посиленої контрольно-наглядової діяльності, зокрема, Національного банку України (далі – НБУ). Цей критерій також достатньо відрізняє комерційні банки від інших господарюючих суб'єктів. Так, зокрема, комерційні банки зобов'язані дотримуватися не тільки порядку ліцензування, реєстрації банків та відкриття відокремлених підрозділів, але й погодження набуття або збільшення істотної участі в банку та погодження призначення та визначення професійної придатності та ділової репутації керівників банку.

Механізми захисту порушеної чи приниженої ділової репутації існують, хоча й відсутнє точне визначення, що саме підлягає захисту. Зауважимо, що в українському законодавстві немає єдиного унормованого визначення ділової репутації.

Науковці теж по різному тлумачать таке поняття, як ділова репутація, окремі ототожнюють його з такими категоріями, як торговельна марка, імідж, бренд, гудвіл, репутаційний капітал, інші розглядають їх як самостійні категорії тощо.

Зокрема, О. В. Хортюк указує, що «... імідж, бренд, ділова репутація та гудвіл є самостійними категоріями ... між якими простежується певний взаємозв'язок» [9]. М. К. Галянич зазначає, що ділова репутація – загальна думка про окрему особу, групу або колектив людей, що склалася на підставі оцінки якості продукції, роботи, вчинків, переваг та недоліків будь-якої роботи [6, с.98]. Р. О. Стефанчук розуміє ділову репутацію, як усталену оцінку фізичної особи в будь-якій сфері професійної чи іншої суспільно-корисної діяльності [8].

Законодавець теж по різному тлумачить поняття «ділова репутація». У ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» ділова репутація визначається, як відомості, зібрані Національним банком України, про відповідність діяльності юридичної або фізичної особи, у тому числі керівників юридичної особи та власників істотної участі у такій юридичній особі, вимогам закону, діловій практиці та професійній етиці, а також відомості про порядність, професійні та управлінські здібності фізичної особи [1].

Відповідно до п. 26 ст.1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» – ділова репутація це сукупність документально підтвердженої інформації про особу,

що дає можливість зробити висновок про відповідність її господарської та/або професійної діяльності вимогам законодавства, а для фізичної особи – також про належний рівень професійних здібностей та управлінського досвіду, а також відсутність в особі судимості за корисливі кримінальні правопорушення і за злочини у сфері господарської діяльності, не знятої або не погашеної в установленому законом порядку [2].

Відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 №1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» (далі - постанова ВСУ) під діловою репутацією фізичної особи розуміється набута особою суспільна оцінка її ділових і професійних якостей при виконанні нею трудових, службових, громадських чи інших обов'язків [4]. Саме ця постанова поставила крапку у суперечках про можливість фізичної особи мати ділову репутацію, до цього існували думки, що ділову репутацію може мати лише юридична особа, або фізична особа – підприємець.

На даний час у верховній раді зареєстровано Проект Закону «Про фінансові послуги та фінансові компанії», у якому пропонується визначити ділову репутацію, як відомості, зібрані Регулятором про відповідність діяльності юридичної або фізичної особи, у тому числі керівників юридичної особи та власників істотної участі у такій юридичній особі, вимогам закону, діловій практиці та професійній етиці, а також відомості про порядність, професійні та управлінські здібності фізичної особи [5].

Вважаємо, що термін «ділова репутація» означає особисте немайнове благо, суспільна думка про особу, своєрідний «рейтинг» особи в суспільстві. Тобто таке поняття тяжіє до понять «честь та гідність».

Узагальнюючи сказане про поняття ділової репутації, вважаємо доречним не закріплювати поняття ділової репутації у законодавстві чи хоча б не надавати нові визначення, щоб не створювати спірні ситуації, бо з огляду на зазначене, поняття «репутація» більше відноситься до філософського поняття, і тому нормативне закріплення не є необхідністю і не впливає на рівень захисту права на ділову репутацію та на право відшкодування моральної шкоди у зв'язку з приниженням ділової репутації.

Необхідно розглянути питання про оцінку та випадки при яких потрібно оцінювати ділову репутацію.

Згідно з Положенням про ліцензування банків від 22.12.2018 № 149 НБУ оцінює ділову репутацію при: погодженні статуту новоствореного банку – щодо фізичних і юридичних осіб – засновників цього банку, фізичних і юридичних осіб, які набувають істотної участі в ньому, а також керівників зазначе-

них юридичних осіб; погодження набуття або збільшення істотної участі в банку – щодо фізичних і юридичних осіб, які набувають або збільшують істотну участь у банку, а також керівників зазначених юридичних осіб; погодження на посади керівників банку, керівника підрозділу внутрішнього аудиту (кандидатів на ці посади), моніторингу відповідності вимогам законодавства України керівників банку), контролю за відповідністю вимогам законодавства України власника істотної участі в банку – щодо фізичних і юридичних осіб, які володіють істотною участю в банку [3]. Тобто, особливо керівники банків та відокремлених підрозділів повинні мати бездоганну ділову репутацію.

Небездоганну ділову репутацію можна класифікувати на такі види: пов'язана з дотриманням закону та публічного порядку, пов'язана з виконанням фінансових зобов'язань, пов'язана з професійною діяльністю, пов'язана з обійманням посад або володінням істотною участю в банках або інших кредитних установах. До першого виду можна віднести наявність в особи судимості, включення особи до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності, позбавлення особи права обіймати певні посади та ін. До другого- неналежне виконання особою зобов'язань зі сплати податків, порушення особою зобов'язання фінансового характеру. До третього- надання недостовірної інформації НБУ, звільнення протягом п'яти років за грубе порушення посадових зобов'язань та ін. До четвертого- володіння істотною участю в банку станом на будь-яку дату протягом року, що передує даті рішення про віднесення банку до категорії неплатоспроможних або про відкликання в банку банківської ліцензії та ін [3].

Проаналізував ці положення пропонуємо НБУ, створити реєстр осіб які мають бездоганну репутацію, для пришвидшення прийняття рішення і щоб у жодному разі не допустити призначення таких осіб з бездоганною репутацією на керівні посади.

Після оцінки ділової репутації НБУ приймає одне з таких рішень: про визнання ділової репутації особи бездоганною, отже особа вважається такою, що не пройшла конкурс; або про незастосування до

особи ознаки бездоганної ділової репутації [3]. Але законопроект, про який згадувалося вище, пропонує додати ще один варіант рішення: здійснити самостійну перевірку відповідності власників істотної участі (за наявності) вимогам щодо ділової репутації [5].

Вважаємо доречним додати у чинне законодавство цей вид запропонованого рішення, бо збільшиться шанс отримання керівної посади осіб, які, наприклад, подали недостовірні відомості про себе, чи не виконали обов'язок по сплаті зборів не через умисел, а через неухважність.

Висновок. Таким чином, на основі вищевикладеного матеріалу можна зробити висновок, що ділова репутація фізичної особи керівника комерційного банку має велике значення для діяльності банку, для довіри до банку з боку клієнтів та партнерів. Вбачаємо за необхідне не приймати законопроект «Про фінансові послуги та фінансові компанії» у частині визначення ділової репутації і не надавати в подальшому таке визначення у законодавстві, бо воно тяжіє до філософського, що передбачає різні погляди його трактування, тим більше є критерії за якими ділова репутація визнається бездоганною. Також пропонуємо НБУ, створити реєстр осіб які мають бездоганну репутацію, для пришвидшення прийняття рішення і щоб у жодному разі не допустити призначення осіб з бездоганною репутацією на керівні посади. Крім цього вбачається за доцільне вдосконалити чинне законодавство у положеннях, про види рішень після оцінки НБУ ділової репутації фізичної особи. Зокрема, необхідним, на нашу думку, є до пункту 80 Положення про ліцензування банків від 22.12.2018 № 149 додати підпункт 3 і викласти його у такій редакції: «Національний банк під час оцінки ділової репутації фізичної або юридичної особи, щодо якої виявлено ознаку бездоганної ділової репутації, визначену в пунктах 63–65 глави 6 або в пунктах 67–70 глави 7 розділу II цього Положення, має право прийняти рішення про здійснення самостійної перевірки відповідності власників істотної участі (за наявності) вимогам щодо ділової репутації».

ЛІТЕРАТУРА

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 14.04.2012 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 14.04.2021 р. № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.
3. Положення про ліцензування банків : Закон України від 22.12.2018 р. № 149. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0149500-18#Text>.
4. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи : Постанова Пленуму ВСУ від 27.02.2009 р. №1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09#Text.

5. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Проект Закону від 15.02.2021 р. № 5065. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71092 .
6. Галянтич М. Захист ділової репутації: цивільно-правові проблеми. *Право України*. 2001. №1. С. 97-100.
7. Rogoff K. From Financial Crisis to Debt Crisis URL: <http://www.project-syndicate.org>.
8. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) : монографія. Київ : КНТ, 2008. 626 с..
9. Хортюк О. В. Співвідношення понять “ділова репутація”, “гудвіл”, “імідж”, “престиж”, “реноме”. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 4. С. 211–214.

REFERENCES

1. Pro banky i bankivsku diialnist : Zakon Ukrainy vid 14.04.2012 r. № 2121-III. (2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> [in Ukrainian].
2. Pro finansovi posluhy ta derzhavne rehuliuвання ryнкiv finansovykh posluh : Zakon Ukrainy vid 14.04.2021 r. № 2664-III. (2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text> [in Ukrainian].
3. Polozhennia pro litsenzuvannia bankiv: Zakon Ukrainy vid 22.12.2018 r. № 149. (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0149500-18#Text> [in Ukrainian].
4. Pro sudovu praktyku u spravakh pro zakhyst hidnosti ta chesti fizychnoi osoby, a takozh dilovoi reputatsii fizychnoi ta yurydychnoi osoby: Postanova Plenumu VSU vid 27.02.2009 r. №1. (2009). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09#Text [in Ukrainian].
5. Pro finansovi posluhy ta finansovi kompanii: Proekt Zakonu vid 15.02.2021 r. № 5065. (2021). URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71092 [in Ukrainian].
6. Haliantsykh, M. (2001). Zakhyst dilovoi reputatsii: tsyvilno-pravovi problemy. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine, 1, 97–100* [in Ukrainian].
7. Rogoff, K. From Financial Crisis to Debt Crisis URL: <http://www.project-syndicate.org> [in English].
8. Stefanchuk, R.O. (2008). Osobysti nemainovi prava fizychnykh osib (poniattia, zmist, systema, osoblyvosti zdiisnennia ta zakhystu). Kyiv: KNT [in Ukrainian].
9. Khortiuk, O. V. (2010). Spivvidnoshennia poniat “dilova reputatsiia”, “hudvil”, “imidzh”, “prestyzh”, “renome”. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of Kyiv University of Law, 4, 211–214* [in Ukrainian].

ТОВКУН ИГОРЬ

кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры хозяйственного права Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого,

МОРОЗОВА АЛЁНА

студентка 4 курса, 3 группы международно-правового факультета Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ПРАВОВАЯ ПРИРОДА ТЕРМИНА «ДЕЛОВАЯ РЕПУТАЦИЯ» РУКОВОДИТЕЛЕЙ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ

Статья посвящена анализу теоретических и законодательных определений понятия «деловая репутация». В статье рассмотрено значение деловой репутации для банков и должностных лиц коммерческих банков. Проанализированы критерии безупречной деловой репутации, предложено усовершенствование действующего законодательства путем внесения изменений в Положение о лицензировании банков, в части действий НБУ при оценке деловой репутации физического лица.

Ключевые слова: коммерческий банк, руководитель, деловая репутация, признаки безупречной репутации, критерии оценки.

TOVKUN IGOR

PhD, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Commercial Law
of Yaroslav Mudryi National Law University,

MOROZOVA ALYONA

4-years student, group 3, International Law Faculty of Yaroslav Mudryi National Law University

**LEGAL NATURE OF THE TERM “BUSINESS REPUTATION”
OF THE HEADS OF COMMERCIAL BANKS**

Problem setting. Appointing the heads of commercial banks should carefully study the business reputation of candidates, using the same criteria for evaluation and understanding of this concept. The presence of different definitions, non-uniform application of norms can lead to negative consequences in the field of management. Ukrainian legislation does not contain a single standardized definition of “business reputation”, and the legislator still has disputes over what criteria to evaluate and what decisions to make if the reputation is impeccable.

Target research. To determine the essence of business reputation, to consider the need for legislative consolidation of such a concept. Consider the reasons for checking, assessing the business reputation and / or professional suitability of the head of a commercial bank. Analyze the Regulations on licensing of banks in terms of criteria and assessment of business reputation of individuals. Assess the changes proposed by the legislator on the types of decisions of the NBU after the recognition of the business reputation of the head is impeccable.

Analysis of recent research and publication. The issue of business reputation of commercial bank executives has recently become the focus of many scholars and lawyers in this field. Thus, in recent years, many works have been devoted to the analysis of the provisions on the concept, criteria and assessment of business reputation, its importance for the effective functioning of the bank. Examples of authors who pay attention to this problem are M.K. Haliantykh, L.O. Krasavchykova, R.O. Stefanchuk, O.V. Khortiuk, H.F. Shershenevich and others.

Many works of foreign scientists, in particular: K. Rogoff, K. T. Jackson, C. J. Fombrun, H. Cleves, R. Vreshnok and others, are also devoted to the research of assessment and formation of business reputation.

Article’s main body. There is no single standardized definition of business reputation in Ukrainian law.

Scholars also interpret the concept of business reputation in different ways, some identify it with such categories as brand, image, brand, goodwill, reputational capital, others consider them as independent categories. We believe that regulatory consolidation is not a necessity and does not affect the level of protection of the right to business reputation and the right to compensation for non-pecuniary damage in connection with the humiliation of business reputation.

When appointing managers, the NBU assesses the reputation of candidates. The law establishes the criteria of impeccable reputation. In case of impeccable reputation, the NBU may apply or not apply to a person signs of impeccable business reputation.

Conclusions and prospect of development. We do not need to provide a definition of “business reputation” in the legislation.

We also propose that the NBU create a register of persons with an impeccable reputation to expedite decision-making and to prevent the appointment of persons with an impeccable reputation to management positions. In addition, it is considered appropriate to improve the current legislation in the provisions on the types of decisions after the assessment of the NBU business reputation of an individual. In particular, in our opinion, it is necessary to add sub-item 3 to item 80 of the Regulation on banking licensing dated 22.12.2018 № 149 and to state it in the following wording: «when The National Bank assessing the business reputation of a natural or legal person for which a sign of impeccable business reputation is identified, as defined in paragraphs 63-65 of Chapter 6 or paragraphs 67-70 of Chapter 7 of Section II of this Regulation, has the right to decide on self-assessment owners of significant participation (if any) in the requirements for business reputation».

Key words: commercial bank, manager, business reputation, signs of a faulty reputation, evaluation criteria.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Товкун І. М., Морозова А. О. Правова природа терміну «ділова репутація» керівників комерційних банків. *Право та інновації*. 2021. № 2 (34). С. 122–126.